

nam ipsae rationes formales, quibus materialiter conveniunt cum virtutibus naturalibus, elevantur ad ordinem supernaturalem. Si enim ipsa honestas, quae intenditur, non esset elevata, actus supernaturales, circa eam versantes, essent supernaturales quoad modum tantum, non quoad substantiam de quibus agimus.

Instabile Sufficit motivum virtuti morali naturali et supernaturali commune esse attingibile et actu naturali et actu supernaturali, ut priori modo sit objectum naturale, posteriori vero supernaturale. Ergo sufficit diversitas in modo tendendi ad idem objectum, quin requiratur in motivis diversitas objectiva.

Resp. Neg. *anteq.* «Illa duplex attingibilitas nihil vel absolutum, vel respectivum secundum rem addit illi motivo, sed tantum relationes rationis fundatas in denominationibus extrinsecis sumptis a duobus actibus, qui possunt elici ex tali motivo.» Praeterea: «motivum esse supernaturale non est denominatio extrinseca, sed est excellentia motivi superantis vires naturales intellectus creati; ideoque si intellectus creatus potest suis viribus absolute velle, vel assentiri ex tali motivo specifico, secundum ultimam ac propriam rationem suam spectato, tale motivum non potest dici supernaturale, sed naturale (1).»

Obj. 4.º Potest alicuius per actus, quorum objecta sint pure naturalia, se disponere ad fidem et gratiam; ut infidelis, qui ex iis, quae facta sunt, invisibilia Dei cognoscat, ipsumque quaerat, amet ac tandem credat. Sed nemo potest se disponere ad fidem et gratiam nisi actibus supernaturalibus. Ergo...

Resp. Dist. *Mj.* Se disponere potest actibus objectis, negative; conc. vel trans. Positive; neg. Infidelis, si facit quod in se est, perveniet ad fidem, vi illius dicti: «facienti quod in se est Deus non denegat gratiam;» de quo postea disserendum est.

CAPUT I.

De gratia actuali secundum se ejusque proprietatibus.

16. **Praenotandum.** Definitio gratiae ejusque partitiones. Gratia vocabulum multiplici sensu accipi potest (2). S. Thomas potiores tradit his verbis (3): «secundum communem modum loquendi tripliciter gratia accipi consuevit: uno modo pro dilectione alicujus, sicut consuevimus dicere quod iste miles habeat gratiam regis, id est, rex habet eum gratum; secundo sumitur pro aliquo dono gratis dato, sicut consuevimus di-

(1) Suar. De grat. L. 2, c. 11, nn. 14, 15.—(2) Vide Mazellam Card. De grat. Christi. D. 1, ar. 3.—(3) 1, 2, Q. 110, ar. 1; Suar. De gratia, Proleg. 3, c. 1.

scere: hanc gratiam facio tibi. Tertio modo sumitur pro recompensatione beneficii gratis dati, secundum quod dicimus agere gratias beneficiorum. Quorum trium secundum dependet ex primo, ex amore enim, quo alicuius habet alium gratum, procedit quod aliquid ei gratis impendat; ex secundo autem procedit tertium, quia ex beneficiis gratis exhibitis gratiarum actio consurgit.» Infra addit: «Quantum ad primum... quia bonum creaturae provenit ex voluntate divina, ideo ex dilectione Dei, qua vult creaturae bonum profuit aliquid bonum in creatura... Et secundum hujusmodi boni differentiam differens consideratur dilectio Dei ad creaturam: una quidem communis, secundum quam diligit omnia quae sunt (1), secundum quam esse naturale rebus creatis largitur; alia autem dilectio est specialis, secundum quam trahit creaturam rationalem supra conditionem naturae ad participationem divini boni; et secundum hanc dilectionem dicitur aliquid diligere simpliciter... Sic igitur per hoc quod dicitur homo gratiam Dei habere significatur quiddam supernaturale in homine a Deo proveniens.» Hinc gratia theologice et simpliciter sumpta, descriptiva definitur: donum Dei gratis collatum, omne naturae debitum excedens et ad salutem aliquo modo conferens (2).

Gratis collatum, constat ex Apostolo (3): *Si autem gratia, jam non ex operibus; alioquin gratia jam non esset gratia*, ut enim ipse praemisera (4): *Ei... qui operatur, merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum*; ubi rationi gratiae oppositam esse rationem debiti aperte affirmat. S. Augustinus gratiae doctor, quia eam adversus pelagianos propugnavit, passim eodem modo loquitur (5): v. g. *Quid est gratia? gratis data. Quid est gratis data? donata non reddita.* Atque ita esse, ex nativa significatione vocis graecae *χρημα*; i. e. donum gratuitum, ex Philospho (6) confirmatur, cum ait gratiam esse, «per quam is, qui possidet, dicitur gratificari ei, qui indiget, non pro ulla re, neque ut aliquid sit ei, qui tribuit, sed ut illi aliquid.»

Omne debitum naturae excedens, nam aliter jam non esset omnino gratis collata; et quamvis, ut notarunt Patres Africani, inter quos S. Augustinus (7), «quodam non improbanda ratione dicitur gratia Dei, qua creati sumus, ut non nihil essemus... sed homines...; alia est tamen qua praedestinati vocamur, justificamur, glorificamur... Hanc apostolica doctrina gratiam istam nomine appellat... Illam vero gratiam, qua creati sumus homines, etiamsi ita appellandum non immerito intelligimus, mirum est

(1) Sap. XI, 25.—(2) Conf. Suar. proleg. 3, c. 2.—(3) Rom. XI, 6.—(4) Ibid. IV, 4.—(5) In Joann. tr. 3, n. 9.—(6) L. 2, Reth., c. 7.—(7) Epist. 177.

»tamen, si in ullis legitimis, prophetiis, evangelicis apostolicis—
»que litteris intelligimus.» Unde satis declaratur, nomine gratiae,
usu Scripturae et Patrum, illam venire dilectionem Dei specialem,
»secundum quam (Deus) trahit creaturam rationale supra condi-
»tionem naturae ad participationem divini boni.» quemadmodum
nos docuit Angelicus supra.

Conferens ad salutem; quia (omissa potentia absoluta, qua Deus
posset haec dona conferre sine ordine ad vitam aeternam) ordina-
rie, quoties Deus sic operatur (elargiendo dona supernaturalia),
»non agit ut causa ordinis naturalis, sed supernaturalis; ergo pro-
»pter finem supernaturalem; nam quae a Deo sunt, ordinata sunt,
»et finis esse debet proportionatus principio; omne ergo supernatu-
»rale beneficium est propter spirituales utilitates (1).»

Ad datur *aliquo modo;* quia sub gratia »comprehenduntur non
»tantum dona in se supernaturalia, sed etiam omnia beneficia,
»quae licet in se naturalis ordinis sint, modo supernaturali, et ex
»providentia omnino gratuita et non debita conferuntur (2).»

17. Gratia potest esse: 1.º *Increata vel creata;* increata, quatenus
donum gratuitum, quod conferitur, est ipse Deus. Ad eam
perinet: a) Amor ipsius Dei, b) Dei Verbum, nam sic... *Deus dilexit
mundum, ut Filium suum unigenitum daret* (3). c) Spiritus sanctus,
inmo tota Trinitas juxta S. Joannem (4): *Ad eum* (i. e. justum)
veniemus, et mansionem apud eum faciemus. Creata, quatenus
donum supernaturale creatum seu a Deo distinctum conferitur.

2.º *Gratia Dei vel Christi;* nam in hypothesi non futurae Incarnationis
si Adam non peccasset, angeli, primi parentes ante peccatum,
habuissent gratiam ex sola bonitate et benevolentia Dei; post
peccatum vero etiam ex meritis Christi. Pro nobis, qui illam
hypothesim rejicimus (5), omnis gratia Dei est gratia Christi, hoc
tamen discrimine, quod gratia concessa Angelis et hominibus in
statu innocentiae fuit ob merita Christi, qua caput erat hominum
et Angelorum; data vera hominibus lapsis, elargita fuit ob merita
Christi, qua Redemptoris. Prior, sicut gratia Dei, data est non
dignis, posterior positive indignis, prior est tantum elevans hominem
ad statum supernaturalem, posterior est etiam medicinalis,
sanans, praeter impotentiam physicam ad actus salutes, impotentiam
moralem ex rebellionem concupiscentiae ortam.

3.º *Interna vel externa.* Interna illa est, quae vel substantiae animae
vel ejus potentis spiritualibus inhaeret. Externa quaecumque
alia gratia creata, quae animae ut spiritualis est non inhaeret, v. g.

(1) Suar. Proleg. 3, c. 4, n. 3;—(2) Ibid. c. 5, n. 1.—(3) Joann. III, 16.—(4) XIV, 23.—(5) V. II, Disq. VII, Thes. LXXXI-LXXXIV.

variae immutationes supernaturales, quae in sensibus externis vel
in appetitu sentiente fieri possunt, praedicatione, etc.

4.º Interna subdividitur *in gratis datam et gratum facientem.*
Prima est, quae ad alienam salutem praecipue conferitur,
etiamsi eam accipientes ipsi non sanctificantur. Ab Apostolo (1)
numerantur novem: *Unicuique autem datur manifestatio Spiritus
ad utilitatem. Alii quidem per Spiritum datur sermo sapientiae; alii
autem sermo scientiae secundum eundem Spiritum; alii fides in
eodem Spiritu; alii gratia sanctorum in uno Spiritu; alii operatio
virtutum, alii prophetia, alii discretio spirituum, alii genera linguarum,
alii interpretatio sermonum. Haec autem omnia operatur unus
atque idem Spiritus dividens singulis prout vult.* Hujus divisionis
accommodatam explicationem vide apud D. Thomam et Suarium (2).
Gratum faciens est ea, quae salutem illius, cui datur, respicit,
ipsum aliquo modo sanctificans. Est etiam gratis data, sed haec
appellatio communi theologorum sensu principaliter et expresse
reservata est primae: a) tum quia illa dona per se non reddunt
ea habentem Deo gratum, imo possunt esse in peccatore; b) tum
quia *respective* magis gratuito dantur a Deo; nam hujusmodi
dona *dividunt singulis prout vult*, nec omnibus offert; c) contra
gratias gratum facientes salvifica voluntate omnibus sufficienter
offert.

5.º Gratia gratum faciens est *habitualis vel actualis.*
Habitualis, quae conferitur per modum doni permanenter inhaerentis,
quaeque existit licet actu non operetur. Actualis, quae datur
per modum actus sive auxilii transeuntis (3). Ad primam pertinent
gratia sanctificans, virtutes infusae et prout ab his probabilius
distinguntur dona Spiritus sancti (4). Ad secundam motiones
supernaturales, quibus Deus ad salutariter operandum voluntatem
allicit. Gratia, tam habitualis quam actualis, eo quod hominem
ad salutariter operandum aliquomodo juvent, vocantur auxilia
gratiae; nomen tamen auxilii gratia actualis jure speciali sibi
vindicat.

6.º Tandem gratia actualis, juxta diversa munera, quae exercet,
dividitur: a) *in gratiam praevientem, comitantem et subsequentem;*
b) *in excitantem et adjuvantem;* c) *in operantem et cooperantem;*
d) *in sufficientem et efficacem.* Suarius sic exponit singula
membra: «Primo enim dicitur haec gratia vel motio *praeviens*,
quia tempore vel natura praecedat vel meritum, vel actum.

(1) I. Cor. XII, 7.—(2) I, 2, Q. 111, art. 4; Proleg. III, c. 5.—(3) D. Thom. I, 2, Q. 109, art. 6, 9, 10; Q. 110, art. 2; Suar. Proleg. III, c. 6; Ripalda, De Ente super. D. 110, sect. 5.—(4) Vol. III, Disq. III, De Confirmatione a n. 49.

»vel influxum liberi arbitrii, et ita hominem praeventit... Secundo dicitur *concomitans* seu comitans, quia simul cum ipso libero arbitrio influit in actum, et ab aliquibus vocari solet auxilium simultaneum. Tertio dicitur *subsequens*, quia supponit vel aliam gratiam, vel aliquem actum liberum ex gratia factum, ratione cujus datur. Quarto vocatur *excitans*, quia hominem non attendentem, et quasi dormientem a somno excitat, mentem actualiter illuminando, vel cor ejus tangendo. Quinto dicitur *adjuvans*, quia ipsum hominem ut actu operantem juvat. Sexto dicitur *operans*, quia solus Deus per ipsam in homine operatur, solus, inquam, i. e. sine libera hominis cooperatione. Septimo dicitur *cooperans*, quia cum ipso libero arbitrio actu operatur. Quibus adduntur nomina gratiae sufficientis et efficaci, quae easdem gratias significant, easque fere omnes subdividere possunt: et nunc perfunctorie possumus ita exponi, ut *sufficiens* dicatur ratione virtutis et potestatis, quam habet ad operandum; *efficax* vero ratione actualis effectio-nis, quam vel ex se, vel ex modo, quo datur, infallibiliter habet (1).»

ARTICULUS I.

De gratiae actualis natura.

THESIS I.

Gratia actualis excitans consistit in sancta illustratione intellectus et pia voluntatis inspiratione indeliberate habitis.

18. Nota. I. Sermo est de gratiae auxiliis adutorum propriis, quippe quae ad actus liberos efficiendos dantur; infantes sicut ad libere operandum apti non sunt, ita neque auxiliorum gratiae sunt capaces. Inter auxilia vero, quae Deus elargitur ad sanctificationem adutorum, primum esse aliquam gratiam excitantem, patet ex Tridentino (2) declarante: «justificationis exordium in adultis a Deo per Christum Jesum praeventient gratia sumendum esse, hoc est, ab ejus vocatione;» hanc autem vocationem esse gratiam excitantem dicitur paulo inferius: «ut per ejus excitantem... gratiam... ad suam ipsorum justificationem disponantur.» Haec igitur gratia actualis, quae hominem vocans, excitat primo ad operandum salutariter erit excitans. Agimus de pure excitante; nam contingit (3) «unum actum supernaturalem perfectum et delibera-

(1) Proleg. 3, c. 6, n. 11.—(2) Sess. 6, c. 5.—(3) Suar. L. 3, c. 4, n. 3.

»tum excitare animum ad alium... et sub ea ratione potest dici »(actus deliberatus) gratia excitans, sed non est pure excitans, cum »alioqui talis actus sit effectus alterius gratiae excitantis et adjuvantis.»

II. Ex definitione et divisione gratiae (1) supponendum est: a) Hoc auxilium gratiae esse aliquid donum supernaturale gratis homini collatum, quo aliquo modo ad bene operandum excite-tur. b) Esse aliquid accidens potentiis animae praesertim intellectus et voluntatis inhaerens, c) Esse aliquam qualitatem vel actionem seu motionem nobis divinitus immissam (2).

III. Quoad naturam gratiae actualis et consequenter excitantis errarunt Quesnellus damnatus in ejus propositione 19.^a: «Dei gratia nihil aliud est, quam ejus omnipotens voluntas: haec est idea, quam Deus nobis tradidit in omnibus suis Scripturis;» et Arnaldus asserens gratiam esse ipsam actionem deliberatam creaturae (3). Inter catholicos duae sunt celebriores sententiae, prima est generatim thomistarum (4), qui dicunt, gratiam excitantem stare non solum in actibus vitalibus indeliberatis intellectus et voluntatis, sed etiam in qualitate mortua supernaturali, fluida sive transiente cum actibus, ad quos movet, per modum physici impulsus et ad quos effective concurrat. Haec qualitas, juxta ipsius auctores, nobis a Deo immittitur, ut illustrationes et inspirationes debitas producamus. Aliqui progressi sunt affirmare, gratiam excitantem nihil praeter hanc qualitatem esse. Altera sententia affirmat consistere adaequate in actibus vitalibus sanctis intellectus et voluntatis, quos Deus producit in nobis sine nobis libere cooperantibus, quamvis ad eos, utpote actus immanentes potentiarum nostrarum, hae physice sed indeliberate concurrant. Ita Suarez, Ripalda et fere omnes nostri. Thesis sensu exclusivo non accepta est certa. Ripalda (5) vult, sine errore negari non posse.

19. I.^a Pars. Prob. 1.^a Divinae litterae, nos non posse supernaturaliter operari nisi sanctis internisque illustrationibus et inspirationibus a Domino praeventiamur, saepe testantur. Ergo gratia excitans etc... *Antec.* prob. David ut posset supernaturaliter operari Dominum rogabat (6): *Da mihi intellectum, et scrutabor legem tuam et custodiam illam in toto corde meo: Illumina oculos meos ne unquam obdormiam in morte* (7). Et confitebatur: *Viam mandatorum tuorum cucurri cum dilatasti cor meum* (8). Paulus rogabat Deum dare ephesiis (9): *spiritum sapientiae et revelationis*

(1) nn. 16, 17.—(2) Suar. L. 3, c. 1.—(3) Epist. 598 ad d. Vancel.—(4) Alvar. de auxili. D. 74.—(5) De ont. super. .D. 102, sec. 1.—(6) Ps. CXVIII, 34.—(7) Ps. XII, 4.—(8) Ps. CXVIII, 32.—(9) I. 17.

in agnitione ejus... Sed hae inspirationes et illustrationes debent esse a Deo praeveniente immissae; nam docentibus Paulo (1): *Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat: sed qui incrementum dat Deus... Non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis: sed sufficientia nostra ex Deo est* (2); et Joanne (3): *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum... Omnis qui audivit a Patre et didicit, venit ad me; nihil proficeret sola propositio veritatis ad incrementum salutare, si intellectus non audiret et disceret a Patre, si voluntas, qua inus ad Christum, non traheretur a Patre. Ergo... Ad rem S. Augustinus (4): «Haec gratia si doctrina dicenda est, certe sic dicatur, ut altius et interiorius eam Deus cum ineffabili suavitate credatur infundere, non solum per eos qui plantant et rigant extrinsecus, sed etiam per se ipsum, qui incrementum suum ministrat occultius, ita ut non ostendat tantummodo veritatem, verum etiam impertiat charitatem.»*

2.º In illo reponenda est gratia excitans sive praeveniens, in quo Concilia et Patres reponunt. Sed Concilia et Patres illam reponunt in sancta illustratione intellectus et pia voluntatis inspiratione. Ergo gratia excitans etc. *Min.* prob. a) Quoad Concilia, Milevitanum II. can. 4, asserit, ad gratiam Dei pertinere ut sciamus, non solum quid agere et quid vitare debeamus, sed etiam ut «quod faciendum cognoverimus etiam facere diligamus et valeamus,» cum sit «utrumque donum Dei, et scire quod facere debeamus et diligere ut faciamus.» Arausicanum II. can. 7: «Si quis per naturae vigorem... evangelicae praedicationi consentire posse confirmat, absque illuminatione et inspiratione Spiritus sancti, qui dat omnibus suavitatem in consentiendo et credendo veritati, haereticus fallitur spiritu.» Tridentinum sess. 6, cap. 5, ait: «justificationis exordium in adultis a Deo per Christum Jesum, praeveniente gratia, sumendum esse... ita ut, tangente Deo cor hominis (i. e. ipso immediate impellente voluntatem) per Spiritus sancti illuminationem, neque homo ipse nihil omnino agat, inspirationem illam recipiens... neque tamen sine gratia Dei movere se ad justitiam coram illo libera sua voluntate possit.» b) Quoad Patres, ex nominibus, quae gratiae tribuunt (5); nam eam appellant: cogitationem, scientiam, aperiitionem veritatis, suasionem, loquutionem in cogitatione, revelationem, vocationem, illuminationem, illuminatos oculos, inspirationem et infusionem charitatis, charitatem, desiderium, voluptatem, suavitatem, jucunditatem, delectationem, quam frequentissime voluntatem (i. e. vo-

(1) I. Cor. III, 7.—(2) II. Cor. III, 5.—(3) VI, 44.—(4) *De grat. Christi*, c. 13.—(5) Palmieri S. J. *De grat. Christi*, thes. 9.

litionem) bonam, Sic S. Augustinus in Ps. CXVIII, (1): «Docet Deus suavitatem inspirando delectationem... docet scientiam insinuando cognitionem. Cum itaque alia sint, quae ideo discimus, ut tantummodo sciamus, alia vero, ut etiam faciamus; quando Deus ea docet, sic docet, ut scienda sciamus aperiendo veritatem, ut facienda faciamus inspirando suavitatem.»

3.º Ratione. a) Deus hominem movet ad actum salutarem consentaneam ad naturam humanam, uti postulat vulgare effatum, gratia sese accommodat naturae. Sed modus consentaneus movendi naturam humanam, quae rationalis est, est per cognitionem boni et complacentiam seu delectationem voluntatis. Ergo pariter in ordine supernaturali, excitatio ad bonum supernaturale prosequendum, illustratione intellectus et delectatione seu inspiratione voluntatis continebitur; et quidem immediate a Deo immissis; nam aliter intellectus sola auditione fidei, et voluntas sola illustratione praecedente jam possent naturaliter solum elevarentur salutariter operari. b) In praesenti statu non solum elevat hominem gratia, sed vulnera ex peccato Adami contracta sanat. Atqui vulnera praecipua sunt ignorantia in intellectu et in voluntate infirmitas. Ergo gratiae respondet illustratione ignorantiam, delectatione infirmitatem pellere.

20. II.º Pars. Prob. 1.º Tridentinum (2), praevenientem et excitantem gratiam esse impiorum vocationem, «qua nullis eorum existentibus meritis, vocantur;» cui «gratiae libere assentiendo et cooperando» ad justitiam «disponantur,» quamque libere «abjicere» possunt, disserte affirmat. Sed nullum habere meritum, posse vocationi divinae libere consentire vel resistere, supponit actus, in quibus gratia praeveniens consistit, esse nobis indeliberatos. Ergo... Idem intelligitur ex Arausicano II. can. 20. docente: «Multa Deus facit in homine bona, quae non facit homo. Nulla vero facit homo bona, quae non Deus praestet, ut faciat homo.»

2.º Actus gratiae praevenientis a S. Augustino aliisque Patribus dicuntur fieri in nobis sine nobis, hoc est, sine nobis libere cooperantibus vel moraliter concurrentibus, nam physice, cum agatur de actibus vitalibus, necesse est nos concurrere, ut communis philosophorum sententia fert. Ergo... *Antec.* prob. S. Augustinus (3): «ut velimus sine nobis operatur, cum autem volumus, et sic volumus ut faciamus, nobiscum cooperatur.» S. Bernardus (4): «Ipsa gratia liberum excitat arbitrium cum seminat cogitatum; sanat cum inmutat affectum... Sic ista cum libero arbitrio

(1) Serm. 17.—(2) Sess. 6, cap. 5 et 6.—(3) *De grat. et Lib. arbit.* c. 17.—(4) *De lib. arbit.* n. 47.

»operatur, ut tantum in primo (lib. arbitr.) illud praeveniat, in caeteris comitetur: ad hoc utrique praeveniens, ut jam sibi deinceps »cooperetur.»

3.º Angelici doctoris auctoritate (1), qui gratiam moventis, excitantis Dei explicat, quatenus «anima hominis movetur a Deo »ad aliquid cognoscendum vel volendum, vel agendum,» et hoc modo gratia «in homine non est qualitas, sed motus quidam animae,» nempe intellectio et volitio a Deo immissae.

4.º Excitatio hominis ad operandum incipit ab intellectu. Ergo ille actus non potest esse liber, cum antecedit motionem voluntatis, quae est formaliter libera. Sed voluntas proposito per cognitionem objecto connaturaliter in actum indeliberatum sese prodit, antequam intellectus plene advertat et possit deliberare. Ergo Deus, qui in ordine gratiae sese naturae processui accommodat, eodem modo intellectum et voluntatem ad salutariter operandum excitabit (2).

21. Obj. 1.º Ex sacra Scriptura: a) Verba Joannis (3): *Ergo sto ad ostium et pulso*, quibus gratia excitans significatur. Sed pulsatio non est a pulsato, sed a pulsante. Ergo... b) Pauli (4): *Non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est*; ubi sufficientia ad cogitandum ab ipsa cogitatione distinguitur; ergo prima gratia non est ipsa cogitatio. c) Eiusdem ad Romanos (5): *Quicumque enim Spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei*. Ergo homo per gratiam ita agitur, ut nihil operetur, ac proinde gratia saltem prima non est vitalis. De hac gratia videtur dixisse Augustinus (6): «Qui enim regitur, »aliquid agit; et a Deo regitur ut recte agat: qui autem agitur, agere aliquid ipse vix intelligitur.»

Resp. ad a) Dist. *min.* Pulsatio physica et materialis, sive non vitalis, nec imitabile ab anima perceptibilis; conc. Moraliter et vitalis, immediate perceptibilis ab anima; neg. (7).

Ad b) Nego. *conseq.* Licet verum sit, sufficientiam ad cogitandum non esse ipsam cogitationem, attamen sufficientia, ut est principium actus salutaris, habetur ex complexu concursus Dei supernaturalis et facultatum nostrarum; sed tam istae quam ille non sunt gratia animae interna, ut est cogitatio, quae ex illis exurgit quaeque primo formaliter hominem excitat.

Ad c) Iterum neg. *conseq.* Nam quamvis homines agantur Spiritu Dei, possunt et ipsi agere; nec S. Augustinus hominis operationem abiecit, solum dicit hominem «aliquid agere vix intel-

(1) 1, 2, Q. 110, ar. 2.—(2) Suar. L. 3, c. 5.—(3) Apoc. III, 20.—(4) 1. Corinth. III, 5.—(5) VIII, 14.—(6) *De gest. Pelagii*.—(7) Suar. L. 3, c. 3, n. 8.

»ligitur.» Caeterum hominem agere dum agitur, ex eodem S. Doctore probari potest (1), qui sic loquitur: «Aguntur enim ut agant, »non ut ipsi nihil agant, et ad hoc eis ostenditur quid agere debeant, ut quando id agant sicut agendum est, etc.»

Obj. 2.º Juxta concilia et Patres auxilia excitantis gratiae fiunt in nobis sine nobis. Atqui actus intellectus et voluntatis non fiunt in nobis sine nobis. Ergo.

Resp. Dist. *Maj.* Auxilia non pure excitantia fiunt in nobis sine nobis; neg. Auxilia pure excitantia; subdist. Fiunt in nobis sine nobis *libere* efficientibus; conc. Sine nobis *physice* efficientibus, neg. Et contradist. *minore*, etc. Verbis illis «sine nobis» triplex cooperatio nostra excludi potest: meritoria, libera et physica. Concilia et Patres primam et secundam tantum excludunt; nam eorum scopus solum erat declarare, hominem non posse suis viribus naturalibus gratiam mereri, salutisque initium non in homine, sed in Deo esse reponendum. Jam vero, quae non fiunt libere a nobis, licet fiant nostro physico influxu, jure dicuntur esse in nobis sine nobis.

Inst. Si ita esset, initium salutis esset a nobis. Atqui hoc damnatur in concilio Arausicano. Ergo...

Resp. Dist. *Maj.* Initium salutis radicaliter et simpliciter primum; neg. Formaliter et cum addito «primum nempe internum nobis;» subdist. Esset a nobis moraliter et libere efficientibus; neg. Physice tantum; conc. Et contradist. *minore* neg. *conseq.*

Obj. 3.º Ad auxilia gratiae intrinseca non sunt necessaria alia auxilia, ne in infinitum procedamus. Sed ad actus supernaturales pie illustrationis et sanctae inspirationis sunt necessaria alia auxilia. Ergo...

Resp. Dist. *Maj.* Non sunt necessaria alia auxilia intrinseca; conc. Alia extrinseca; neg. Et contradist. *minore* etc. Sufficit ut Deus sine miraculo ad exigentiam meritorum Christi concurrat ut auctor supernaturalis ordinis ad producendum simul cum anima primum auxilium seu primam cogitationem et primam inspirationem supernaturalem; ne processus in infinitum detur (2).

Obj. 4.º Gratia excitans datur homini ad salutem obtinendam. Atqui motus indeliberati, maxime voluntatis, nihil conferunt ad salutem obtinendam. Ergo...

Resp. Dist. *min.* Nihil conferunt tamquam actus meritorii, conc. Tamquam dispositivi; neg.

Obj. 5.º Sancti viri dum postulant a Deo dona gratiae non postulant ab ipso actus indeliberatos, sed deliberatos. Ergo...

Resp. Neg. *ant.* vel dist. Non postulant explicitate; trans. Implicitate in ipsa petitione actus deliberati; nego.

(1) *De corrept. et grat.* c. 2.—(2) Suar. L. 3, c. 4, n. 14.

Obj. 6.º Actus indeliberati supernaturales jam sunt effectus gratiae excitantis. Ergo in ipsis gratia excitans non est reponenda.

Resp. Dist. *antec.* Sunt effectus gratiae excitantis *active* sumptae; conc. *Passive*; neg. Gratia enim excitans *active* sumpta, seu respective ad principium superius de quo procedit considerata, importat specialem assistentiam Spiritus sancti naturae indebitam, seu actionem, qua Deus actus illos supernaturales producit; *passive* sumpta seu respective ad subjectum considerata, importat proprie effectum illius divinae operationis. (seu qualitatem, nam actus vitalis in suo perfecto esse qualitas est). qui quidem effectus est ipsemet mentis et voluntatis actus (1).

Inst. Gratia excitans etiam *passive* sumpta datur ad bene agendum, hoc est, ut boni actus principium sit. Ergo in ipso actu reponi nequit.

Resp. Dist. *antec.* Ut sit principium actus salutaris *stricto*, qui est actus deliberatus; conc. Ut sit principium actus boni *aliquo modo* salutaris, nempe actus indeliberati supernaturalis; neg. Actus stricto sensu salutaris seu meritorius est actus deliberatus, ad quem peragendum bene confertur gratia excitans (2).

SCHOLION

Qui actus intellectus et voluntatis sancta illustratio et pia inspiratio esse possunt.

22. I. Quoad mentis illustrationem potest esse: a) Simplex apprehensio suasiva, hoc est, quae objecti convenientiam proponat, licet de ea nihil determinet iudicio absoluto. b) Praecipue iudicium, quia iudicium est actus intellectus, qui prae caeteris mentem excitare et voluntatem movere atque dirigere valet. Hanc gratiam postulabat David (3): *Dic animae meae, salus tua ego sum.*

II. Quoad piam inspirationem: a) Est indeliberatus actus voluntatis, quo ad bene operandum excitamur. Multiplex esse potest, neque necesse est ut sit semper charitatis affectus; «varis et miris modis homo trahitur» ait S. Augustinus (4). Potest enim trahi et saepe trahitur timore, spe, etc. S. Cyrillus Alex. (5); ad salvandos homines Deus «omnes vias, omnemque rationem admovet, Nunc enim suppliciorum minus, ac irae terroribus concutiens, ad melius reducit; nunc autem bonorum pollicitationibus inescat, attrahitque ad utile.» b) Actus etiam deliberatus potest quandoque dici gratia excitans quatenus movet ad alium actum salutarem agendum. Sic Tridentinum de fide ait (6):

(1) Suar. L. 3, c. 1, n. 11.—(2) V. D. Thom. 1, 2, Q. 111, ar. 2; Suar. L. 3, c. 1, n. 11.—(3) Ps. XXXIV, 3.—(4) Epist. Pelag. L. 1, c. 1, n. 38.—(5) In Isai. ad cap. 28.—(6) Sess. 6, c. 10.

«In ipsa iustitia per Christi gratiam accepta, cooperante fide bonis operibus crescent:» ubi fides, quae necessario est actus deliberatus, ut excitativa bonorum operum exhibetur; non tamen est gratia pure excitans. (Vid. Ripalda. De Ent. super. D. 101, sec. 3; D. 103, sec. 2 et 4.)

THESIS II.

Ad rationem gratiae excitantis minime pertinet qualitas non vitalis et transiens, quae infundatur ad actus supernaturales eliciendos.

23. *Nota.* Est haec thesis generatim contra thomistas et aliquos e Societate (1), quibus moderne accessit cl. Egger (2). Hi gratiam excitantem reponunt inadaequate plures, adaequate aliqui, in entitate non vitali, quae potentiam constituat in actu primo completam sitque principium supernaturalis actuum salutarium indeliberatorum. Hanc sententiam «si non ponat qualitatem determinantem potentiam» ad actum exercendum, et asserat «hujusmodi qualitatem semper infundi omnibus; quibus datur actuale auxilium sufficiens, ut convertantur si velint, etiamsi convertendi non sint.» vocat Suarius (3) non omnino improbabilem (4). Sed nostra, quae est Molinae, Lessii, Bellarmini, Suarezii et plurium, probatur:

1.º Quia Patres et concilia, licet saepius de gratia excitante adversus haereticos egerint ejusque naturam collimarent, nunquam meminerunt qualitatis non vitalis transeuntis; actuum vero intellectus et voluntatis semper recordati sunt. Ergo juxta concilia et Patres praeter hos actus, nihil aliud esse de ratione gratiae excitantis credendum est.

2.º Non sunt multiplicanda entia, maxime naturae obscurae, sine necessitate. Sed nulla est necessitas admittendi hanc qualitatem. Ergo... *Min.* quoad obscuritatem patet ex diversa ratione illam explicandi a suis propugnatoribus. (V. Suar. de grat. lib. 3, c. 4.) Quoad non necessitatem, prob. Necessitas deduceretur vel ex revelatione, vel ex natura rei. Atqui ex neutro capite deducitur. Ergo. *Min.* *Non ex revelatione*, ut ex solutione difficultatum hujus et praecedentis theses plene constabit. Deinde ex manifesta S. Augustini sententia: «Cum autem ab illo illius adiutorium deprecamur ad faciendam perficiendamque justitiam, quid aliud deprecamur, quam ut aperiat quod latebat, et suave fiat quod non de-

(1) V. Ripalda. De Ent. super. D. 4, sec. 2 et 3.—(2) Enchirid. theol. dogm. special. n. 348.—(3) De Grat. L. 3, c. 4, n. 14.—(4) V. Mazell. Cardin. D. 1, art. 3.

»lectabat (1)» Ubi particula «quid aliud» interrogando addita, idem significat ac *nihil aliud*. Ergo gratia excitans nihil aliud est a pia illustratione et sancta inspiratione. Eadem *minor*. *Non ex rei natura*. Ideo rei natura hanc exigeret qualitatem, quia illustratio et inspiratio, ut essent actus vitales supernaturales exigerent aliquid intrinsecum supernaturale principium illas efficiens. Atqui nulla est necessitas intrinseci supernaturalis principii ut illae sint actus vitales et supernaturales. Ergo. *Min.* prob. Potest creatura supernaturaliter agere sola extrinseca elevatione, i. e. Deo specialiter assistente, atque in opus supernaturale immediate influente, loco alicujus principii intrinseci, v. g. habitus. Atqui hoc admissio, necessitas principii intrinseci ad actuum supernaturalitatem evanescit. Ergo. *Major* est communior theologorum cum D. Thoma (2) sententia; et prob. a) Deus potest facere per se ipsum quicquid facit per causas secundas, nisi effectus debeat esse a principio vitali. «Erroneum est dicere Deum non posse facere per seipsum omnes determinatos effectus, qui fiunt per quamcumque causam creatam (3).» Atqui habitibus infusus, et juxta thomistas etiam qualitate non vitali et transeunte elevatur creatura ut supernaturaliter agere possit. Ergo potest Deus per se ipsum illam elevare et cum illa absque habitu infuso actum supernaturalem agere. b) Si creatura auxilio extrinseco adjuta non potest supernaturaliter agere, vel est quia cum hoc auxilio actus intellectus et voluntatis non essent vitales, vel quia non essent supernaturales. Sed neutrum dici potest. Ergo... Non primum, quia ut actus sit vitalis non requiritur, omnia principia efficientia esse vitalia, sed unum requiritur esse vitale et vitaliter agere. Atqui solo auxilio extrinseco elevante potentias animae, jam habetur unum principium vitale vitaliter agens, nempe intellectus et voluntas. Ergo. (4). Non alterum; nam ut actus sit supernaturalis sufficit, unum principium ad illum efficiendum necessarium esse supra vires et exigentiam naturae. Sed tale est auxilium extrinsecum, quando actus supernaturalis absque creato dono intrinsece inhaerente efficitur. Ergo... c) Exemplo et auctoritate D. Thomae, qui de Veritate (5) sic disserit: «aliqua actio potest alicui convenire dupliciter: uno modo sic, quod illius actionis principium sit in agente... Alio modo sic, quod principium illius operationis vel motus sit a principio extrinseco... ita potest (Deus) mentem ad hoc perducere, ut divinae essentiae uniat in statu viae illo modo, quo sibi unitur in patria sine hoc, quod a lumine gloriae perfundatur.»

(1) De mer. et remis. L. 2, c. 17.—(2) 4, Sent. 49, Q. 2, art. 7.—(3) S. Thom. 1, Q. 103, ar. 2.—(4) Suar. 1, 3, c. 19.—(5) Q. 10, art. 11.

3.º Cum Angelico (1), qui investigans utrum gratia sit qualitas? respondet: «Dictum est autem supra, quod dupliciter ex gratia Dei voluntate homo adjuvatur: uno modo in quantum anima hominis movetur a Deo ad aliquid cognoscendum vel volendum, vel agendum; et hoc modo ipse gratuitus effectus in homine non est qualitas, sed motus quidam animae; *actus enim movens in moto est motus* (2). Alio modo adjuvatur homo ex gratia Dei voluntate secundum quod aliquid habituale donum a Deo animae infunditur... et sic donum gratiae qualitas quaedam est.» Ubi de nulla alia gratia, nisi de donis habitualibus, concedit esse qualitatem; unde aut D. Thomas non recte processit in questione decidenda et gratiarum enumeratione, aut juxta ipsius mentem nulla datur gratia indifferens, quae sit qualitas (3).

24. Obj. 1.º Connaturalius est naturam elevari potentia intrinseca quam extrinseca. Sed qualitas non vitalis, transiens etc. esset potentia intrinseca. Ergo illa prae sola elevatione extrinseca praerenda est.

Resp. Dist. *maj.* Connaturalior est potentia intrinseca ad agendum permanenter per modum status habitualis supernaturalis; conc. Ad agendum transeunter, per modum elevationis indebitae; neg. Nam cum hujusmodi actiones, naturae humanae non habent gratiam habitualem, quae est radix potentiarum intrinsecarum, per se non conveniant, sed sint supra ipsam, non magis exigit agere supernaturaliter potentia intrinseca quam extrinseca: ad Deum spectat eligere modum, quo velit concurrere; unde Patres et theologi non admittunt habitus supernaturales infusos tamquam connaturaliores naturae, sed gratiae.

Obj. 2.º Natura caret potestate eliciendi actus supernaturales. Ergo debet ei addi...

Resp. Dist. *antec.* Non habet potestatem sufficientem et completam; conc. Non habet inchoatam; neg.

Inst. Ut potentia possit prodire in actu secundum, debet prius constitui in actu primo proximo. Sed sine dono intrinsece inhaerente, non est natura in actu primo proximo quoad actus supernaturales. Ergo...

Resp. Dist. *maj.* Debet constitui in actu primo proximo potentia adaequate sumpta; conc. Potentia inchoata et partiali; subdist. Quatenus aliud principium una cum ea actus effectivum sibi paratum postulat; conc. Quatenus postulet principium sibi intrinsecum, inhaerens; neg. (4).

(1) 1, 2, Q. 110, art. 2.—(2) III, Physic. tex. 18.—(3) Ita explicant S. Doctorum Conradus et Medina.—(4) V. Suar. Opusc. de aux. L. 3, c. 4; De grat. L. 3, cc. 18, 19.

Obj. 3.º Opposita est D. Thomae sententia in Summa (1): «Divina essentia videri ab intellectu creato non potest, nisi per lumen gloriae... Quod tamen dupliciter participari potest. Uno modo per modum formae immanentis; et sic beatos facit sanctos in patria. Alio modo per modum cuiusdam passionis transeuntis... et hoc modo lumen illud fuit in Paulo quando raptus fuit.»

Resp. Explico: est opposita in uno facto particulari de raptu Pauli; trans. In genere et in quaestione, quam versamus de gratia; neg. Verius interpretabimur Angelicum, si «per modum cuiusdam passionis» intelligamus concursum supernaturalem cum potentia efficiente visionem beatam, quam additam aliquam qualitatem. Sic melius sibi constabit, nisi admittatur in eodem opere de Veritate Q. 13, art. 2, ubi eadem dicit quae in Summa. retractasse S. Doctorem, quin nihil adverteret, ea quae paulo supra q. 10 juxta nostram sententiam docuerat (2).

THESIS III.

Praeter gratiam excitantem admittenda est gratia adjuvans, quae entitative ab excitante non distinguitur.

25. Nota. Doctrina in hac thesi explicanda magni est momenti; cum enim gratia adjuvans jam attingat actum salutarem libere factum, ea quae hic enucleanda sunt, multum conferunt ad naturam gratiae sufficientis et efficacis recte intelligendam. Gratia adjuvans, ex dictis, est auxilium quo Deus nos adjuvat ad actum salutarem operandum, ad quem gratia excitante inducimur et sollicitamur. Gratiam adjuvantem dari certum est; an ab excitante distinguatur controvertitur. Utramque gratiam distingui secundum diversum munus et secundum diversum respectum ad actum salutarem concedunt theologi omnes; sed volunt esse etiam entitative diversas thomistae communiter, juxta peculiarem eorum doctrinam, qua duas admittunt qualitates non vitales, unam ad compleendam potentiam in actu primo, alteram vero ad potentiam completam determinandam physice ad actum deliberatum (3). Auctores nostrae Societatis negant hanc realem entitativam distinctionem.

26. I.^o Pars. Prob. 1.º Concilii Trident. sess. 6, c. 3. ita loquitur: «Si quis dixerit sine praeveniente Spiritus sancti inspiratione atque ejus adjutorio hominem credere... posse, anath. sit.»

(1) 2, 2, Q. 175, art. 3, ad 2.—(2) Supr. n. 23, Prob. 2.º ad fin.—(3) V. Ripal. D. 104, n. 2; Sylv. 1, 2, Q. 111, art. 2, q. 3.

Milevitanum II. can. 4. docet: «gratiam Dei per Jesum Christum Dominum nostrum... nos adjuvare ad non peccandum.» Vide etiam Tridentinum. sess. 6, cap. 5; Arausic. II. can. 3.

2.º Scripturà; nam Paulus ad Romanos dicit (1): *Spiritus adjuvat infirmitatem nostram; nam quid oremus, sicut oportet nescimus.*

3.º Patribus. S. Augustinus (2): «Totum Deo detur, quia hominis voluntatem bonam praeparat adjuvandam et adjuvat praeparatam.»

4.º Gratia excitans datur homini antequam libere operetur. Sed gratia adjuvans non datur nisi ei, qui libere operatur. Ergo gratia adjuvans excitanti aliquid addit. *Min. prob.* Tum ex praecedentibus argumentis Conciliorum, Scripturae et Patrum, quae gratiae adjuvanti consensum semper adscribunt; tum ex ipso vocabulo adjuvare, nam, ut ait Augustinus (3): «Nec adjuvari potest, nisi qui etiam aliquid sponte conatur.»

27. II.º Pars. Prob. 1.º Apostolus ad Corinth. (4) profitebatur: *Gratia Dei sum id quod sum, et gratia ejus in me vacua non fuit; sed abundantius illis omnibus laboravi; non ego autem, sed gratia Dei mecum.* Hic Apostolus eidem gratiae excitanti, nempe quae poterat esse vacua, tribuit efficere operationem salutarem seu ad eam juvare. Ergo juxta Apostolum eadem gratia, quae excitat, est adjuvans.

2.º Concilia gratiam, qua juvamus ad non peccandum, et gratiam, qua injusti salutariter et libere disponuntur ad justificationem, eandem esse tradunt ac praevenientem. Milevit. II. can. 4. «Si quis dixerit eandem gratiam Dei per Jesum Christum Dominum nostrum propter hoc tantum nos adjuvare ad non peccandum, quia per ipsam nobis revelatur et aperitur intelligentia mandatorum, ut sciamus, quid appetere et quid vitare debeamus, non autem per illam nobis praestari, ut quod faciendum cognoverimus etiam facere diligamus atque valeamus; anath. sit.» Tridentin. sess. 6, cap. 5: «Per ejus excitantem atque adjuvantem gratiam ad convertendum se ad suam ipsorum justificationem eidem gratiae libere assentiendo et cooperando disponuntur.» (Vide Molin. de concord. q. 14, art. 13. D. 39.)

3.º Cum S. Augustino: (5) «Spiritus Dei, qui te agit, agentibus adjutor est.» S. Gregorius M. (6): «Superna pietas prius agit in nobis aliquid sine nobis (en gratia excitans), ut subsequente quoque nostro libero arbitrio, bonum quod jam appeti-

(1) VIII, 26.—(2) *Enchirid.* c. 32.—(3) Lib. 2, de pecc. et mer. c. 5, n. 6.—(4) I.^o XV, 10.—(5) *De verb. Apost.* serm. 3.—(6) *Mor.* I, 16, c. 25.

»mus, agat nobiscum.» (en adjuvans ex excitante, cui consentit liberum arbitrium conflata.)

4.º Ratione. Non sunt gratiae naturæ ac essentiæ diversæ sine necessitate multiplicandæ. Sed nulla est necessitas, præter gratiam excitantem, aliam admittendi adjuvantem ab excitante entitative distinctam. Ergo... *Min.* prob. Nam auxilium ipsum excitantis gratiæ, quo facultates physice roborantur, commode adjuvantis gratiæ munere fungitur, voluntate consentiente sanctis illustrationibus et piis affectionibus. Ergo...

5.º D. Thomæ auctoritate, qui l. 2. Q. 111. attingens ad 4. hanc quaestionem respondet: «dicendum, quod gratia operans et »cooperans est eadem gratia; sed distinguitur secundum diversos »effectus, ut ex supra dictis patet.»

THESIS IV.

Gratia excitans non tantum moraliter in actum salutarem influunt, sed probabilius etiam physice.

28. *Nota.* Certum est auxilia actualia moraliter influere in opera salutaria, quia se habent ut amicus monens, suadens, invitans, qui hac ratione dicitur causa moralis operis, ad quod movet, suadens et invitans. Dubium est, an præter hunc influxum habeant etiam influxum physicum. Negant cum Suario (1) Tannerus, Granados, Arriaga, etc. Affirmant cum Molina (2) etiam plures, ut Lessius (3), Ripalda (4), Becanus, Muniesa, etc. Placet hæc sententia et probatur:

1.º Gratia excitans, seu illuminans intellectum et efficiens voluntatem, admitti talis debet, qualis a Conciliis et Patribus describitur; ipsam enim ex eorum doctrina novimus. Atqui a Conciliis et Patribus describitur cum effectivo concursu ad actus salutare. Ergo... *Min.* Prob. A Milevitano conc. II, c. 4. et Arausicano c. 6. excitanti gratiæ tribuitur non solum: «quod sciamus »et velimus,» sed etiam «quod valeamus et possimus.» A Tridentino, sess. 6, c. 5: quod nobiscum consentientibus coefficient actum salutarem. S. Augustinus (5) clare dicit: «Vocatio ista »est effectrix bonæ voluntatis.» Sed hæc omnia gratiæ excitanti virtutem physice influentem tribuunt. Ergo...

2.º Quaestio inter Patres et pelagianos præcipue erat de viribus efficientibus actus salutare, quibus homo justificatur et meretur

(1) De auxil. L. 3, c. 4.—(2) De Concord. D. 39.—(3) De auxil. c. 15.—(4) De ent. super. D. 110.—(5) L. 1, ad *Simplic.* q. 2.

vitam æternam. Patet ex S. Augustino: «Hinc itaque apparet hanc Pelagius gratiam confiteri, qua demonstrat et revelat »Deus, quid agere debeamus, non qua donat atque adjuvat, ut agamus (1).» Patet, tum a posteriori, nam si quis assereret hominem naturaliter has vires habere, sane ut pelagianus notaretur; tum a priori, nam vere homo has vires non habet. Ergo de his loquutos esse Patres dicendum est. Subsumo; sed nihil decreverunt nisi auxilium illud actuale sanctis illustrationibus piisque inspirationibus constitutum. Ergo tale auxilium est efficiens actus supernaturalis. Confirm. Non est credibile Patres et Concilia congregata ad vires naturæ et gratiæ definiendas in actus supernaturales, omisisse illud auxilium, quod potissimum necessarium est, et totam mentem contendisse ad auxilia minus necessaria.

SCHOLIUM I.

An omnis gratia excitans influat physice in actus salutare.

29. Ex auctoribus, qui physicum gratiæ excitantis influxum in actum salutarem propugnant, alii in absentia habituum supernaturalium tantum illum admittunt; alii, et ut videtur magis consequenter ad thesim, etiam præsentibus habitibus (2). Probatur hæc sententia:

1.º Eisdem argumentis quibus thesis, in quibus nullum fit discrimen quoad hanc efficaciam inter actus hominis justi et peccatoris.

2.º Auxiliis gratiæ in absentia habituum competit vis effectiva et actualis efficientia in actus salutare. Sed nulla adest sufficiens ratio, ob quam hæc virtus in præsentia habituum auxiliis deneganda sit. Ergo...

30. Obj. 1.º Actus indeliberati naturales non influunt physice in actus deliberatos naturales. Ergo neque actus indeliberati supernaturales in actus supernaturales deliberatos. *Conseq.* patet ex paritate. *Antec.* prob. nam intellectus et voluntas cum solis iisdem principiis, quibus actus indeliberatos eliciunt, sunt sufficientes ad eliciendos actus deliberatos. Ergo...

Resp. Possem cum nonnullis, inter quos Molina et Muniesa, negare probabiliter antecedens et ejus probationis *consequentiam*; sed præscindendo ab hac quaestione in naturalibus actibus, dico: trans. *antec.* et neg. *conseq.* et paritatem. Nam: a) Concilia et Patres actibus supernaturalibus excitantibus tribuunt hanc virtutem effectivam; de naturalibus tacent. b) Motus naturales supponunt in anima virtutem completam ad efficiendos actus naturales; motus vero indeliberati supernaturales illam non supponunt, ac proinde naturæ deficientiam supplere debent.

(1) De grat. Christi. L. 1, c. 8.—(2) Vide Ripalda. D. 110, n. 59.

Obj. 2.º Actus indeliberati sunt imperfectiores actibus deliberatis. Ergo deliberatos physice causare non possunt.

Resp. Conc. *antec.*; dist. *conseq.* Non possunt tamquam causa adaequata; conc. inadaequata; neg.

Inst. Hi motus indeliberati quandoque sunt supernaturales tantum quoad modum. Ergo.

Resp. 1.º Neg. *ant.* nam debent esse, ad effectum de quo agitur, supernaturales quoad substantiam.

Resp. 2.º Permisso antecedente, dico: eo in casu actus salutare efficiuntur a principio extrinseco, si non adest aliud principium intrinsecum: in thesi veroasseritur esse efficientes actu salutarium quando motus indeliberati sunt intrinsece supernaturales.

Obj. 3.º Cognitio non potest influere physice in amorem. Ergo auxilia consistentia in cognitione non possunt in amorem salutarem physice influere. *Antec.* prob. a) Cognitio tendit in objectum per modum expressionis trahendo ad se objectum; amor vero per modum ponderis ferendo voluntatem in objectum. Ergo cognitio non habet proportionem cum amore ut physice influat in ipsum. b) Cognitio, quae requiritur ad amorem, se tenet ex parte objecti. Atqui quod se tenet ex parte objecti non potest se habere ex parte principii activi. Ergo... c) Cognitio est actus ultimus in genere cognoscitivo. Atqui ultimus in uno genere nequit esse actus primus effectus diversae rationis. Ergo...

Resp. Neg. *antec.* Ad probationes; ad a) Dist. *conseq.* Non habet proportionem formaliter quatenus objectum exprimens; conc. Quatenus qualitas physica elevans et corroborans facultatem, subdist. Ut causa adaequata et univoca; conc. Ut inadaequata et aequivoca; neg.

Ad b) Cognitio requisita ad amorem se tenet ex parte objecti; dist. non exclusive; conc. exclusive; nego. *Min.* neg. Nam cognitio supernaturalis dat vires voluntati eamque elevat, et est virtus effectiva actus salutaris; quae sunt munera se habentia ex parte potentiae; aliunde applicatur objectum potentiae ut ametur, quod se habere ex parte objecti manifestum est; nec ulla apparet repugnantia in eo, quod utroque munere eadem qualitas fungatur.

Ad c) Nego. *min.* Quia quod est ultimum in uno genere potest esse primum, i. e. principium alterius, praesertim diversi generis; ut patet in ipsa cognitione, quae est actus ultimus in genere cognoscitivo et generat habitus acquisitos, producit suam praesentiam et proprietates.

Obj. 4.º Actus indeliberati supernaturales non agunt physice praesentibus habitibus. Ergo neque in horum absentia; semper enim eodem modo voluntatem movent. *Ant.* prob. Nam superest eorum influxus, non est enim necessarius ut actus existat.

Resp. Nonnulli antecedens admitterent negantes *conseq.*; quia ex parte hominis diversa ratio apparet, cum in primo casu, minime vero in secundo potentia ad supernaturaliter agendum instructa sit; sed juxta dicta in scholio, responde: Neg. *antec.* Ad rationes, neg. primam; secundam dist. non est necessarius eorum influxus ut existat actus, attenta praecise natura actus; conc. Attenta simul auxiliorum natura; neg. Cum enim auxilia vim physicam produ-

cendi actum habeant et tunc cum habitibus coexistent, haec omnia principia producere actum exigunt. Deus vero juxta eorum exigentiam concursum parat, ut omnia actum producant, eo modo quo cum duobus ignibus simul applicatis concurret ut uterque tertium alium ignem inadaequate producat.

SCHOLION II.

De causis efficientibus actus salutare.

31. Ex dictis in thesibus praecedentibus consequitur: a) Actus indeliberate salutaris principium adaequatum efficiens esse: 2) In homine habitibus supernaturalibus destituto specialem assistentiam Spiritus Sancti immediate suppletent defectum supernaturalis principii intrinseco in genere causae physice efficientis et humanam facultatem. 3) In homine vero habitibus supernaturalibus instructo, esse divinam assistentiam et habitus supernaturales cum humana facultate.

b) Actus deliberate salutaris principium adaequatum efficiens esse: 1) In homine habitus infusus non habente gratiam excitantem, quae hominem excitat ipsique virtutem confert et una cum voluntate simul in actum deliberatum physice influat. 2) Si homo est justus, ac proinde habitibus supernaturalibus donatus, tunc principium immediate physice influens sunt et gratia excitans et habitus infusi cum humana facultate et concursu correspondente.

Quaeres jam quomodo influat voluntas, an immediate vel remote? Thomistae, qui volunt naturam gratia elevatam, per ipsam gratiam tamquam per virtutem totalem et adaequatam efficere actum salutarem, respondent, voluntatem non nisi remote influere; nos vero hoc negamus et contendimus voluntatem gratia elevatam et roboratam etiam virtute sibi propria efficere proxime et immediate actum salutarem; ac proinde ex utraque gratia et voluntate constituitur principium proximum et adaequatum actus salutaris deliberati, quem simul et semel partialitate quidem causae, non autem partialitate effectus producent gratia et voluntas.

Dico. Libera voluntas, praeparata ac roborata per gratiam, virtute etiam propria ad actum salutarem efficiendum uti partialis causa concurret, ac proinde ex gratia et libero arbitrio unum constituitur adaequatum et proximum actus salutaris deliberati efficiens principium.

32. Prob. 1.º Scriptura et concilia statuunt liberum arbitrium ut distinctum a gratia in actus salutare immediate operari, aliquid agere, cooperari, etc. *Antec.* prob. Ex Apostolo (1): *Abundantius illis omnibus* (ad quae gratia excitabar laboravi, non ego autem, sed gratia Dei mecum). Et ex Tridentino (2) asserente impios disponi ad justificationem, gratiae libere assentiendo et

(1) Iad Corinth. XV, 10. - (2) Sess. VI, cap. 5.

»cooperando... ita ut... neque homo ipse nihil omnino agat, inspirationem illam recipiens, quippe qui illam et abjicere potest, neque tamen sine gratia Dei movere se ad justitiam coram illo »libera sua voluntate possit.»

2.º Cum S. Augustino ad verba Apostoli (1): «Id est »non solus, sed gratia Dei mecum, ac proinde nec gratia Dei sola, »nec ipse solus, sed gratia Dei cum illo.»

3.º Actus deliberatus salutaris est actus vitalis et supernaturalis. Ergo debet immediate procedere etiam ab ipsa voluntate per gratiam preparata. *Conseq.* prob. Actus supernaturalis et vitalis debet procedere a principio proximo adaequato, quod supernaturale sit et vitale; tota enim actus perfectio a proximo adaequato ipsius principio derivetur oportet. Atqui si non procedit etiam immediate a voluntate, nullum erit principium proximum vitale, a quo procedat. Ergo... *Min.* constat, nam gratia, v. g. habitus infusus, ut distincta a potentia naturali non est vitalis; principium enim vitale debet naturae viventi convenire ab intrinseco, quia actio vitalis est ab intrinseco. Sed gratia sive habitus non convenit naturae rationali ab intrinseco, sed est ab extrinseco. Ergo... (2).

4.º Auctoritate D. Thomae, qui nedum huic sententiae contrarius non est, sed saepius partialem nostrae voluntatis influum immediatum ad opera supernaturalia adstruit. Sic de Veritate (3): «Dicendum quod anima agit disponendo se ad gratiam »virtute propria naturae, sacramenta autem virtute divina.»

Juvat quaestionem absolvere verbis S. Bernardi, qui pulchre dicit: «Opus hoc (salutare) sine duobus effici non potest; uno a quo fit, altero cui et in quo fit; et ita gratiae operanti salutem cooperari dicitur liberum arbitrium... Quod a sola gratia »inceptum est, pariter ab utroque perficitur, ut mixtum non sigillatim; simul non vicissim operetur; non partim gratia, partim »liberum arbitrium; sed totum singula opere individuo per»agunt (4).»

ARTICULUS II.

De gratuitate et necessitate gratiae.

33. Quoniam materia in hoc articulo explicanda tota contra pelagianos et semipelagianos pugnat, non abs re erit brevitè praemittere, qui fuerint eorum de gratia errores, quos, ut ait S. Prosper (5), «catholica aecies.» ductu S. Augustini viginti et eo amplius annis expugnavit et tandem vicit. Pelagiani igitur, sic ab eorum magistro et auctore Pelagio monacho britanno nuncupati, initio saeculi v caeperunt suos errores evulgare, qui, ut facit P. Hurter S. J. (6), «ad haec capita revocari possunt: 1.º No-

(1) *De grat. et lib. arbitr.* c. 5.—(2) Suar. L. 6, cc. 5, 6; Ripalda. *De ente super. D.* 30, sec. 13.—(3) Q. 27, art. 4. ad 12.—(4) *De lib. arbitr.*—(5) *Contr. Collator.* c. 1, n. 2.—(6) *De gratia thes.* 174.

»mine gratiae intelligebant bona naturalia, naturalem possibilitatem seu potentiam, qua bene operari possumus. Cum vero 2.º nimis evidens esset ex universa religione christiana, naturam gratiae »juvari, nomine hujus adjutorii gratiae intelligebant gratiam externam legis, evangelii, exempli in primis Christi. Utrum demum »admiserint gratiam etiam internam saltem illustrationis, controversit inter theologos (1). Licet plurimi id concedant, non desunt tamen alii theologi graves, ut Lugo, Bellarminus. »Norisius, Sfondratus, Lessius, Suarez, etc., qui id »negent (2). Id saltem certum est, quidquid reclamant nonnulli, eos »numquam admisisse gratiam immediate inspirationis voluntatis. »Quaecumque demum 3.º gratiam admitterent, ejus negabant ad »actus salutare necessitatem; tuebantur enim eam tantum dari ad »facilius operandum salutem. Ejus quoque 4.º gratuitatem negabant.» Post pelagianos venerunt semipelagiani, massilienses etiam dicti, quorum errores ita describit S. Augustinus: «Solum »initium fidei et usque in finem perseverantiam sic in nostra »constituunt potestate, ut Dei dona esse non putent; neque ad haec habenda atque retinenda Deum operari nostras cogitationes et voluntates; caetera vero ipsum dare concedunt cum ab illo impetrantur credentis fide (3).» Hinc semipelagiani licet recte sentirent de necessitate gratiae ad justitiam et salutem consequendam, volebant tamen esse in sola liberi arbitrii potestate: 1.º Initium fidei, saltem quoad pium credulitatis affectum, ad modum, ut ipsi dicebant, quo aegrotus non vocaret medicum nisi prius naturaliter

(1) Affirmant Petavius, Liv. Meyer, Wirceburgenses, Eger. *Enchirid. theol. dogm.* n. 340; Palmieri, de Gratia, post thes. XXIV.

(2) Probant laudati auctores suam sententiam expressis S. Augustini verbis, qui de *Gratia Christi*, c. 24, ait: «Legant ergo et intelligant, intueantur atque »fateantur, non lege atque doctrina insonante forinsecus, sed interna et occulta, »amirabili atque ineffabili potestate operati Deum in cordibus hominum non solum veras revelationes, sed etiam bonas voluntates.» L. de *Haeresib.* 88: «illam »vero gratiam Dei, sine qua nihil boni possumus facere, non esse dicunt nisi in »libero arbitrio... ad hoc tantum ipso adjuvante per suam legem atque doctrinam »ut discamus quae facere debeamus, non autem ad hoc ut per donum Spiritus »sui... faciamus... Ac per hoc divinitus nobis dari scientiam confitentur, quae ignorantia pellitur; charitatem autem dari negant, quae pie vivitur.» Patet, stantum »per legem atque doctrinam nos adjuvari... et per hoc divinitus dari scientiam.»

Unde sententiae quaedam ex Pelagio, in libro de Gratia Christi a S. Augustino prolatae, quaeque in catholico homine gratiam internae illustrationis indicarent, in Pelagio, post testimonia nuper allata, solum cognitionem illustrationem internam naturalem comprehendunt; ad illustrationem supernaturalem, quae fit in nobis sine nobis, quomodo se extendant, non apparent.—(3) De dono persev. c. 17, n. 42.

crederet, medicum posse et velle eum sanare. 2.º Augmentum fidei, et in ea perseverantiam ope orationis naturalis, ad modum, quo aegrotus medici industriam et opem usque ad consequutionem perfectae sanitatis implorat. Inde 3.º inferebant, liberum arbitrium gratiā non praeveniri, sed eam praerire, et consequenter gratiam esse in ejus potestate, nec esse necessariam ad incipiendum bonum, sed ad prosequendum. Addebant 4.º gratiam praedicationis Evangelii iis et non aliis adultis, gratiam Baptismi iis et non aliis parvulis ante usum rationis morituris, concessam esse, sicut iis et non aliis christianis perseverantiam et electionem ad gloriam, propter merita conditionate praevisa fidei naturalis (1). Quantum Ecclesia censuerit errores tum pelagianorum tum semipelagianorum christianae religionis fundamenta evertere, patet ex summa diligentia, qua SS. Pontifices, Concilia (plusquam viginti quatuor intra unum saeculum), Patres, eos ab ipso initio suffocare curarunt, ut vere scripserit Caelestinus I. epistola ad Nestorium: «Orientem et Occidentem telis unitatis Pelagium et Caelestium et suae doctrinae sequaces profligasse.»

THESIS V.

Homo solis naturae viribus non valet ullam gratiam mereri, neque illam sola oratione naturali impetrare, nec ad ipsam se positive praeparare.

34. *Nota.* I. Meritum in concreto est opus bonum in obsequium alterius factum, de se aptum ad aliquid obtinendum per modum retributionis. Dividitur in meritum condignum (de condigno), et congruum (de congruo). Primum habetur, quando opus aequalitate

(1) Licet hic animadvertere cum Natali Alex. (ad saec. V, c. 3, art. 8): «Cavendum, ne recentioribus quibusdam theologis, qui praedestinationem electorum ad gloriam intuitu meritorum (nempe supernaturalium) a Deo fieri contendunt, et scientiam quandam mediam propugnant, semipelagianii erroris nota inuratur; quod imprudenter et temere novi quidam auctores fecerunt, vel semipelagianorum dogmatum ignari, vel studio partium in transversum acti.» Magnum enim est discrimen, quantum ad hoc, utrumque dogma inter semipelagianos ac illos theologos. Nullam enim verò praedestinationem gratuitam semipelagianii admittebant, nedum ad gloriam, sed nec ad gratiam... Theologi vero laudati praedestinationem ad gratiam omnino gratuitam profitentur: solam electionem ad gloriam intuitu meritorum (supernaturalium) fieri volunt... Quod spectat ad scientiam (mediam)... non in hoc fuerunt haeretici semipelagianii quod eam admitterent et propugnarent; sed quod ex praesentia meritorum vel peccatorum, quae nusquam essent futura, Deum hominum sortes definire assenserent... idque locum etiam habere in parvulis. At recentiores illi theologii longe sunt ab istius erroris flagitio.»

cum praemio donatur, quodque ei ex justitia debetur. Secundum, quando opus aequalitate cum praemio destituitur, eique ex quadam tantum decentia debetur (1).

II. Impetratio juxta Vazquesium et Lugonem (2) importat aliquod meritum congruum, sed verius impetratio stricta distinguitur a merito (3), et est vis humilium precum movendi superiorem: sic sancti possunt impetrare, sed non mereri (4). Nihilominus sensu minus proprio *impetratio* dicitur etiam de merito congruo, quatenus non ex *justitia*, sed ex conveniente quadam dantis largitate praemium meretur; sensu vero latissimo quatenus movere Deum commune est operi tam de condigno, quam de congruo merenti.

III. Dispositio positiva illa est, qua subjectum reali aliqua habitudine fit idoneum ad formam aliquam recipendam. Si tantum tollat subjecti obicem ad formam recipendam est negativa. P. Ripalda (5) inter meritum et positivam dispositionem affert aliqua discrimina, quorum praecipua sunt: a) Meritum importare opus factum in obsequium alicujus, non vero dispositionem. b) Meritum posse obtineri pro alio, non dispositionem, quae respicit idem subjectum. Sed in concreto adeo difficile est distinguere inter meritum congruum et positivam dispositionem moralem (de qua hic est sermo), ut P. Suarez (6) dicat, vix posse hujusmodi dispositionem sine merito concipi; unde ipse non distinguit, nam absque congruitate operis cum dono supernaturali non potest opus movere voluntatem divinam ad supernaturale donum supposito operanti largiendum.

IV. Prima et secunda pars theses sunt de fide contra pelagianos et semipelagianos, tertia est ab omni catholico tenenda, licet nonnulli theologii contrariam habuisse opinionem videantur, ut Cajetanus, Durandus, etc. Non desunt tamen auctores, qui illos exponant de praeparatione ad gratiam habitualem sine gratia habituali, quam non requiri certum est, nam aliter ad quancunque numero gratiam habitualem opus esset altera gratiā habituali, ad hanc altera et sic in infinitum sine fine.

35. I.^a Pars. Prob. I.^o Ex Conciliis definitibus, nullo merito naturae gratiam aliquam obtineri. Arausicanum II confirmatum a Bonifacio II, can. 6.: «Si quis sine gratia Dei creditibus, volentibus, desiderantibus, canantibus, laborantibus, vigilantibus, studentibus, petentibus, quaerentibus, pulsantibus

(1) D. Thom. 2, D. 27.—(2) De fide D. 12, n. 31.—(3) Suar. De grat. L. 12, c. 34, n. 8.—(4) V. D. Thomam 2, 2.^{ae}, Q. 83, art. 11.—(5) De ent. super. D. 18, sect. 1.^a—(6) De praedest. L. 2, c. 7.

»nobis misericordiam dicit conferri divinitus, non autem ut credamus, velimus, vel haec omnia, sicut oportet, agere valeamus, per infusionem et inspirationem Sancti Spiritus in nobis fieri confiteatur, et aut humilitati aut obedientiae humanae subjungit gratiae adiutorium, nec ut obedientes et humiles simus, ipsius gratiae donum esse consentit, resistit Apostolo dicenti: *Quid habes quod non accepisti? et Gratia Dei sum id quod sum* (1).» Can. 7. «Si quis per naturae vigorem bonum aliquod, quod ad salutem pertinet vitae aeternae, cogitare ut expedit, aut eligere... posse confirmat, absque illuminatione et inspiratione Spiritus Sancti... haeretico fallitur spiritu, non intelligens vocem Dei in Evangelio dicentis: *Sine me nihil potestis facere; et illud Apostoli: Non quod idonei simus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est* (2).» Vide Tridentinum sess. 6, cap. 5, et can. 1-3.

2.º Ex Sacra Scriptura: a) Verbis ejusdem ab ipsis Conciliis adductis. b) Ex Apostolo ad Romanos (3): *Et autem, qui operatur, merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum... Si autem gratia, jam non ex operibus; alioquin gratia jam non est gratia*. Atqui si naturae viribus sive condigne, sive congrue mereretur homo aliquam gratiam, daretur contra Apostolum, et quidem absurde, gratia secundum debitum, gratia ex operibus. Ergo solis naturae viribus etc... Tota denique epistola ad Romanos hanc theseos partem confirmat: in ea enim demonstrat Apostolus, Deum prout vult dona sua distribuere, omnes gratis justificari, salutem nemini deberi.

3.º Ex Patribus. S. Augustinus super verba Pauli (4): *Si autem gratia etc...* «Quomodo est ergo gratia si non gratis datur? Quomodo gratia si ex debito redditur? Quomodo verum dicit Apostolus, *si autem gratia, jam non ex operibus?*... Quomodo hoc, inquam, verum est, si opera tanta praecedunt, quae nobis ad piscendae gratiae meritum faciant, quo nobis non donetur gratuita, sed ex debito reddatur?» Caelestinus Papa (5): «Non dubitemus ab ipsius (Dei) gratia omnia hominis merita praeveniri, per quem fit, ut aliquid boni et velle incipiamus et facere.» S. Joann. Chrysostomus (6): «In gratia Dei totum possumus, sine gratia autem nihil, dicente Apostolo: *Omnia possum in eo, qui me confortat* (7).»

4.º Meritum debet habere connexionem cum praemio, nempe vel aequalitatis vel decentiae. Atqui opus naturale nullam potest habere

(1) 1. Corinth. IV, 7; XV, 10.—(2) Joann. XV, 5; 2. Corinth. III, 5.—(3) IV, 4; XI, 6.—(4) *De grat. Christi*, c. 23.—(5) Ad Galliae episcop. Epist. 23, c. 12.—(6) Homil. 29, in Matth. —(7) Ad Philipp. IV, 13.

re hujusmodi connexionem cum gratia; haec enim est supernaturalis, ac proinde supra omnem connexionem. Ergo... S. Thomas ex fine seu vita aeterna supernaturali, quam homo mereri debet, probat ita (1): «Actus perducentes ad finem oportet esse fini proportionatos... Vita autem aeterna est finis excedens proportionem naturae humanae... et ideo homo per sua naturalia non potest producere opera meritoria proportionata vitae aeternae; sed ad hoc exigitur altior virtus, quae est virtus gratiae.»

36. II.^a Pars, Prob. 1.^a Ex Arausicano II, can. 6, ut supra n. 35, 1.^a; expressius ex eodem can. 3.: «Si quis per invocationem humanam gratiam Dei dicit posse conferri, non autem ipsam gratiam facere ut invocetur a nobis, contradicit Isaiae prophetae, »vel Apostolo idem dicenti: *Inventus sum a non quaerentibus me, palam apparui his qui me non interrogabant* (2).»

2.º Apostolus universim, nulla exceptione docet Romanos (3): *Similiter autem et Spiritus adjuvat infirmitatem nostram: nam quid oremus, sicut oportet, nescimus; sed ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus*. Ubi S. Augustinus cum aliis pro postulat legit interpellet, ita ut ipse Spiritus sanctus sit, qui primo nobiscum rogat Deum Patrem eumque excitat ad dandas nobis gratias salutis necessarias. «Dictum interpellet, ait S. Augustinus (4), quia interpellare nos facit, nobisque interpellandi et gemendi inspirat affectum.»

3.º S. Ambrosius adductus a S. Augustino (5): «Orare Deum gratiae spiritualis est, sicut scriptum est, nemo dicit Dominus Jesus, nisi in Spiritu sancto.»

4.º Quod tantum naturale est nullam habet connexionem vel proportionem cum bono supernaturali. Sed si oratio mere naturalis prout distinguitur vel distingui potest a merito congruo impetraret gratiam, haberet connexionem cum bono supernaturali; esset enim initium salutis nostrae, ad eamque conducere posset. Ergo...

37. III.^a Pars, Prob. 1.^a Cum Angelico (6): «*Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum* (7). Si autem homo seipsum praeparare posset, non oporteret quod ab alio traheretur. Ergo homo non potest se ad gratiam praeparare absque auxilio gratiae.» Idem in Quodlib. I, art. 7, ait: «ad errorem pelagianum pertinere, dicere, quod homo possit se ad gratiam praeparare absque auxilio divinae gratiae: et est contra Apostolum (8), qui dicit: *Qui coepit in vobis opus bonum, ipse perficiet.*»

(1) I, 2, Q. 109, art. 5.—(2) Isai. LXV, 1; Rom. X, 20.—(3) VIII, 26. (4) Epist. 94, n. 16.—(5) *De don. persev.* c. 23.—(6) I, 2, Q. 109, art. 6.—(7) Joann. VI, 44.—(8) Philipp. I, 6.

2.º Gratia ita describitur a Patribus, ut ejus naturae, dispositio quaevis naturalis positiva repugnet. Ergo haec omnino rejicienda est. Prob. *anteq.* Gratia describitur a Patribus (nn. 35, 36 prob. 3.º), ut sine ipsa homo bene et salutariter uti libero arbitrio non possit; ut praecedens omne meritum; ut initium salutis; sine qua nihil valemus operari in ordine salutis. Sed dispositio positiva naturalis, seu opus illud, quo homo se disponeret esset bonus usus liberi arbitrii, esset initium salutis, etc... Ergo.

3.º Praeparare se ad gratiam est idem ac se convertere ad Deum ut auctorem gratiae ac finem supernaturalem. Sed ex probandis et probatis, homo sine gratia nullum actum supernaturalem potest facere. Ergo...

38. Obj. 1.º Passim in sacra Scriptura, nostra opera naturalia gratiam mereri ad eamque disponere, conceditur; v. g. apud Zachariam (1): *Convertimini ad me... et convertar ad vos.* Et in 2. Paralip. (2): *Domineus vobiscum, quia fuistis cum eo; si quaesieritis eum, invenietis...* etc. Et Lucas (3) ait: *Petite et dabitur vobis; quaerite et invenietis.* Ergo.

Resp. Neg. *anteq.* Ad textus allatos dico: nos convertimur, cum Domino fuimus, petimus salutariter, praesupposita gratia excitante et adjuvante liberum arbitrium; conc. Sine gratia; neg. Gratiam debere praesupponi constat ex probationibus et sententia illa universali Christi D. (4): *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum.*

Obj. 2.º Cum massiliensibus: a) Parabolam distributionis talentorum seu gratiarum (5) juxta merita naturae; nam *uni dedit quinque talenta, alii autem duo; unicuique secundum propriam virtutem.* b) Quaedam facta evangelica, scilicet Zachaei, qui antequam crederet meruit Christum recipere; boni latronis, qui in ipsa cruce gratiam invenit; centurionis, qui fuit ad fidem vocatus propter bona opera, quae naturaliter in gentilitate faciebat.

Resp. Ad a) Permittendo sermonem fieri de prima distributione gratiarum, explicio: *secundum propriam virtutem* naturalem; symbolice; conc. Realiter; neg. vel subdist. Positive; neg. Negative ut explicabimus in scholio sequenti; trans. Non significatur in objecta parabola supernaturalia dona dari secundum facultates et vires naturales, sed dicitur ad narrationem parabolae probabilem conficiendam, quia plerumque homines, cum suam pecuniam servis ad lucrandum distribuunt, eam tradunt spectata singulorum industria et prudentia. Ita Deus plerumque, quamvis non necessario nec ex

(1) I, 3.—(2) XV, 2.—(3) XI, 9.—(4) Joann. VI, 44.—(5) Matt. XXV, 14.

merito, in distribuendis suis donis naturae uniuscujusque rationem habet. Sic Doctores et Patres Ecclesiae, qui ingenio acerrimo naturaliter pollebant, sapientia caelesti ditavit. Dixi permittendo, nam non una est Patrum et Doctorum hujus parabolae expositio.

Ad b). Illi omnes inceperunt suam operari salutem gratia praeviente; conc. Sine hac; neg. Ita A r a u s i c a n u m II, can. 25: «Manifestissime credendum est, quod et illius latronis, quem Dominus ad paradisi patriam revocavit, et Cornelii Centurionis, ad quem angelus Domini missus est, et Zachaei, qui ipsum Dominum suscipere meruit, illa tam admirabilis fides non fuit de natura, sed divinae largitatis donum.»

Obj. 3.º Plura Patrum testimonia praesertim S. Joannis Chrysostomi, qui ait (1): «Deum suis in nos beneficiis nostras non praevire voluntates, sed a nobis incipiendum esse.» Ergo...

Resp. 1.º Cum D. Augustino (2), contra pelagianos gloriantes se de S. Joannis Chrysostomi auctoritate: «Vobis nonnum litigantibus securius loquebatur.» «quia disputans in catholica Ecclesia non se aliter intelligi arbitrabatur.»

Resp. 2.º In bono sensu intelligendum esse S. Joann. Chrysostomum ex prob. 3, n. 35. elucet; unde dist. Deum non praevire per gratias excitantes simpliciter, et respectu harum a nobis esse incipiendum; neg. Non praevire respectu actuum deliberatorum, sed posita gratia, a nobis simul cum gratia incipiendum esse; conc. Nec mirum est. Patres graecos ita de libero arbitrio loquutos esse, impugnabant enim haereticos marcionitas et manichaeos, qui illud negabant, unde sicut Augustinus contra pelagianos et semipelagianos gratiam extollit, ita illi, supposita gratiae necessitate, liberum arbitrium tument (3).

Obj. 4.º Ex D. Thoma (4) in 2. sentent. ubi de angelis concludit: «et ideo aliter dicendum quod ad eliciendum actum conversionis sufficit liberum arbitrium, quod se ad habendam gratiam per hunc actum praeparat ac disponit.» Similia repetit inferius (5), quaerens utrum homo possit se praeparare ad gratiam sine aliqua gratia. Ergo.

Resp. 1.º Cum thomistis S. Doctorem mutasse suam sententiam.

Resp. 2.º Explicio, et in locis objectis D. Thomas excludit donum quoddam habituale gratis datum, gratiae sanctificanti praebulum prout a quibusdam theologis illius temporis admittebatur; conc. Rejicit auxilium gratiae excitantis supernaturalis;

(1) Homil. 17, in Dan. c. 18.—(2) *Contr. Julian.* L. 1, c. 6.—(3) Vid. Huter. S. J. *Comp. Theol.* de grat. n. 74.—(4) 2, D. 5, q. 1, art. 1.—(5) D. 28, q. 1, art. 4.

